

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 Oslo

Deres referanse:
21/4454-1

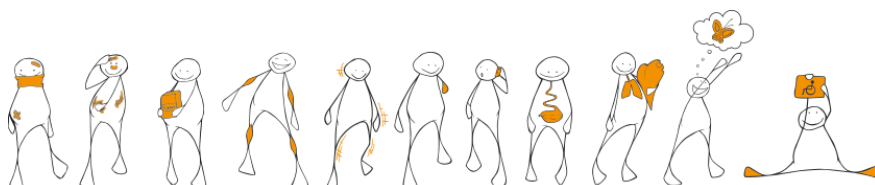
Vår dato:
20.12.2021

Vår referanse:
Siri Espe, Interessepolitisk leder
siri@ungefunksjonshemmede.no

Høringsuttalelse – Forslag om ny opplæringslov og endringer i friskoleloven

Unge funksjonshemmede leverer med dette våre innspill til høringen «Forslag til ny opplæringslov og endringer i friskoleloven». Unge funksjonshemmede vil begrense sitt høringssvar til de tema som er særlig relevante for unge mennesker med kronisk sykdom og funksjonsnedsettelse. Endringer i friskoleloven vil ikke bli kommentert. Utover dette stiller Unge funksjonshemmede seg bak høringssvaret til Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon (FFO).

Høringssvaret er organisert i fem deler: 1) Overordnede kommentarer, 2) Kommentarer til forslag som omhandler hele utdanningsløpet, 3) Kommentarer til forslag som omhandler grunnskolen, primært 8. til 10. trinn, 4) Kommentarer til forslag som omhandler videregående opplæring, 5) Kommentarer til forslag som omhandler forberedende opplæring og videregående opplæring for voksne.

1. Overordnede kommentarer

Først og fremst vil vi gi skryt til departementet for å ha inkludert store deler av opplæringslovutvalgets anbefalinger og forslag. I utarbeidelsen av NOU 2019:23 opplevde Unge funksjonshemmede å bli godt involvert i prosessen med innsamling av erfaringer og innspill. Kort sagt var medvirkningsprosessen eksemplarisk. Vi oppfordrer derfor departementet til å legge til rette for at fremtidige utvalg lærer av opplæringslovutvalget, og tar i bruk tilsvarende konsultasjonsmetoder. Det er derfor gledelig å se at departementet har inkludert mye av opplæringslovutvalgets forslag.

Forskjell på å ha rett og å få rett

Unge funksjonshemmede er glad for at det endelig gjennomføres en helhetlig fornying av opplæringsloven. Samtidig er det viktig å understreke at for elever med funksjonsnedsettelse og kronisk sykdom er det ikke hovedsakelig lovverket som står i veien for et likestilt opplæringstilbud, men praksis. Problemet er i stor grad at loven ikke følges. Det er stor forskjell mellom å ha rett og å få rett, og det er store kommunale forskjeller. Det er særlig en utfordring at kommunene og fylkeskommunene har stort skjønn i praktiseringen av grunnleggende rettigheter. I tillegg mangler ofte PPT og skolene ressurser og kompetanse til å gi den opplæringen og tilretteleggingen som trengs. Og ikke minst: brudd på opplæringsloven får altfor sjelden konsekvenser for kommunen eller fylkeskommunen.

Rettighetsbrudd bør få konsekvenser

Unge funksjonshemmede er skuffet over at verken opplæringslovutvalget eller departementet foreslår å innføre nye reaksjoner ved brudd på opplæringsloven. Vi mener at for å sikre økt etterlevelse av opplæringsloven bør det innføres strengere sanksjonsmidler ved lovbrudd. Det hjelper lite med lovfestede rettigheter i skolen om det ikke får konsekvenser for kommune og fylkeskommune dersom de bryter de samme rettighetene. Retten til individuelt tilrettelagt opplæring (spesialundervisning) brytes dessverre daglig i skolen, ofte uten konsekvenser. I lovforslaget § 12-9 er de sterke reaksjonene i skolemiljøsaker videreført, nettopp på grunn av hvor alvorlig mobbing er for den enkelte elev. På samme måte får brudd på retten til individuelt tilrettelagt opplæring svært store konsekvenser for hele livet til elever med tilretteleggingsbehov. Det bør derfor innføres tilsvarende reaksjonsmuligheter når det

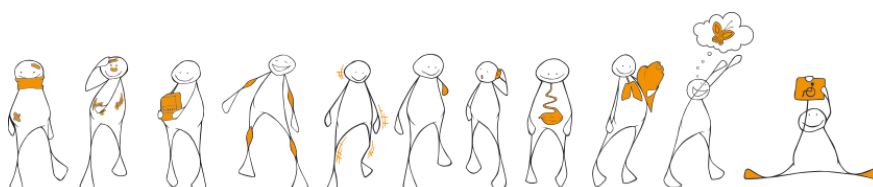
kommer til retten til individuelt tilrettelagt opplæring. Vi viser ellers til Barneombudets høringsvar på dette området.

Hjelp til medisinsk oppfølging

I lovforslaget foreslår departementet å regulere retten til personlig assistanse i en egen bestemmelse. Dette er Unge funksjonshemmede positive til. Samtidig er vi usikre på om det fremgår tydelig nok at dette også skal gjelde medisinsk oppfølging under skoledagen. Videre er merknadene i bestemmelsen vanskelig å forstå, og vi mener dette må tydeliggjøres. Eleven må, som en del av retten til personlig assistanse, kunne få nødvendig medisinsk oppfølging slik som hjelp til å ta medisin eller måle blodsukker. Dette er helt avgjørende for at eleven skal ha en trygg skoledag, og er en utfordring for noen elever i dag. Unge funksjonshemmede stiller seg her bak FFO sitt høringsvar.

Vi må tørre å snakke om ressurser

Selv om departementet kommer med flere lovforslag som er ment å styrke opplæringstilbudet for elever med tilretteleggingsbehov er dette bare en side av løsningen. Vi må også tørre å snakke om ressurser. Individuell tilrettelagt opplæring krever ofte både ekstra menneskelige ressurser og økonomiske ressurser fra skolene. Dette mangler ofte, og er en viktig årsak til den utstrakte assistentbruken ved landets skoler. Skal vi løfte kvaliteten på den individuelle tilrettede opplæringen må skolene og PPT få større ressurser til å gi den oppfølgingen som trengs.

2. Kommentarer til forslag som omhandler hele utdanningsløpet

Kapittel 10 – Det beste for eleven, medverknad, skoledemokrati og skolereglar

Unge funksjonshemmede er fornøyde med at departementet foreslår å regulere prinsippet om barnets beste i en egen bestemmelse i opplæringsloven. Samtidig er vi skuffet over at departementet ikke har foreslått å innføre kapittelet om elevens beste, medvirkning og skoledemokrati innledningsvis i opplæringsloven, slik opplæringslovutvalget foreslo. Vi mener at kapittelet må plasseres innledningsvis, slik at bestemmelsene gjelder for hele loven. På denne måten må kommuner, fylkeskommuner og skoler gi elevene en gjennomgående mulighet til å bli hørt i alle deler av opplæringen. Vi viser ellers til Barneombudet og Redd Barna sine innspill.

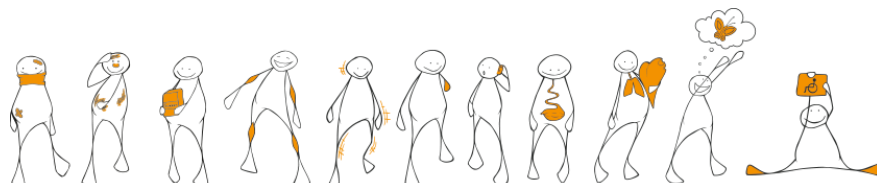
Unge funksjonshemmede mener at:

- Departementets forslag om å regulere prinsippet om barnets beste i en egen bestemmelse i opplæringsloven bør beholdes.
- *Kapittel 10 Det beste for eleven, medverknad, skoledemokrati og skolereglar* i lovforslaget må komme tidligere i opplæringsloven, eksempelvis som kapittel 3.

§ 10-4 Skoledemokratiet / 10-5 Organisering av skoledemokratiet

Unge funksjonshemmede mener det er positivt med en samlet bestemmelse om skoledemokrati. Det er positivt at det i § 10-4 tydeliggjøres at skolen skal legge til rette for at alle elevene skal kunne ytre seg, og oppmuntre de til å delta i skoledemokratiet. Elever med funksjonsnedsettelse og kronisk sykdom er blant en av elevgruppene som ofte ikke får sin stemme hørt i kollektive medvirkningsprosesser i klassen. Vi mener derfor det bør tydeliggjøres at dette skal gjøres uavhengig av alder, kjønn, etnisitet, funksjonsnivå, eller sosial bakgrunn.

Videre er vi fornøyde med at departementet foreslår å lovfeste at grunnskoler og videregående skoler skal ha et elevråd valgt av elevene. Dette er viktig for å sikre at elevene i praksis får ytret seg blant annet om saker gjeldende egen skole og eget skolemiljø. Samtidig ønsker vi å bemerke at barn og ungdom med funksjonsnedsettelse og kronisk sykdom i stor grad er underrepresentert i elevrådene. Mange opplever også at deres interesser ofte ikke tas opp i elevrådets arbeid. Vi mener derfor at skoledemokratiet i større grad bør ivareta behovene til

mangfoldet i elevmassen. Skolene bør jobbe målrettet for å øke representasjonen av elever med funksjonsnedsettelse og kronisk sykdom i elevrådene.

Unge funksjonshemmede mener at:

- Departementets forslag til § 10-4 siste avsnitt bør beholdes, men med følgende presisering: «Skolen skal leggje til rette for at alle elevane skal kunne ytre seg, og oppmuntre dei til å delta i skoledemokratiet, *uavhengig av alder, kjønn, etnisitet, funksjonsnivå, eller sosial bakgrunn.*»
- Departementets forslag om å lovfeste at alle skoler skal ha elevråd valgt av elevene bør beholdes.

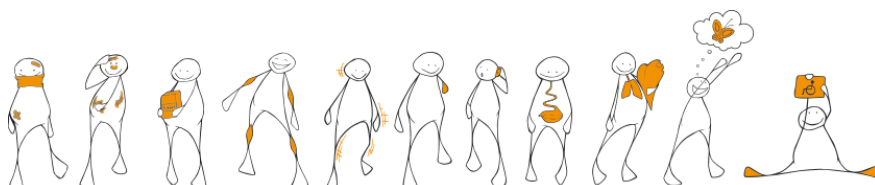
Kapittel 11 – Arbeidet for å sikre at elevane har tilfredsstillende utbytte av opplæringa

Overordnet mener Unge funksjonshemmede at det er svært uheldig at bestemmelsen om tilpasset opplæring først er plassert i kapittel 11 i lovforslaget. Dagens bestemmelse om tilpasset opplæring er plassert helt innledningsvis i opplæringsloven, noe som signaliserer at paragrafen er svært viktig og legger overordnede føringer for hele loven. Det samme burde også være tilfelle i ny opplæringslov. Vi mener derfor bestemmelsen bør flyttes til lovens innledende kapittel.

Departementet ønsker synspunkter på om betegnelsen *tilpasset opplæring* bør endres til *universell opplæring*. Unge funksjonshemmede mener det er viktig at betegnelsen *tilpasset opplæring* videreføres, og støtter ikke et endringsforslag til *universell opplæring*.

Tilpasset opplæring har vært lovfestet siden 1975 og er derfor et veletablert begrep og prinsipp i utdanningssektoren. Unge funksjonshemmede anerkjenner at *tilpasset opplæring* er et begrep som har mangler og kan være vanskelig å definere. Likevel mener vi at å endre betegnelsen til *universell opplæring* ikke er en god erstatning av dagens bestemmelse. Vi mener det ikke er forsvarlig å fjerne *tilpasset opplæring* som begrep før man er sikker på at man har en god og forståelig erstatning. Begrepet er også godt etablert innen utdanningssektoren, noe som bør veie tungt. Vi mener derfor bestemmelsen om *tilpasset opplæring* bør beholdes i ny opplæringslov.

Videre ønsker vi å påpeke at opplæringslovutvalget foreslo å innføre *universell opplæring* og *forsterket innsats* som nye betegnelser på henholdsvis *tilpasset*

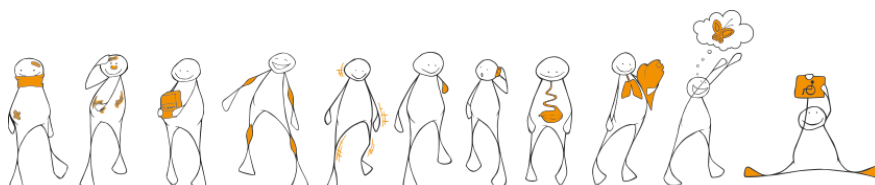
opplæring og *intensiv opplæring*. Basert på departementets forslag om å beholde *intensiv opplæring* mener vi det er et godt argument å også beholde *tilpasset opplæring*. Da beholdes begge av de opprinnelige betegnelse, og gode alternativer for å eventuelt erstatte begge betegnelse kan utarbeides.

Når det gjelder betegnelsen *universell opplæring* mener vi det er svært uklart hva som konkret ligger i begrepet. Det trekkes blant annet paralleller til likestillings- og diskrimineringsloven, og begrepsparet universell utforming og individuell tilrettelegging. Unge funksjonshemmede mener at universell utforming som begrep er uegnet for direkte overføring til det pedagogiske innholdet i skolen. I opplæringslovutvalgets forslag står det at *universell opplæring* innebærer at opplæringen skal være tilfredsstillende for flest mulig av elevene *uten individuell tilrettelegging*. Formuleringen etterlater et inntrykk av at skolen ikke er pliktet til å tilpasse den ordinære opplæringen til den enkelte elev. Dette er svært uheldig. Individuell tilpassing er nettopp en av de viktigste forutsetningene for en tilfredsstillende opplæring. Enhver skole har et stort mangfold av elever med svært ulike behov. For at elevene skal få en tilfredsstillende opplæring må lærerne praktisere en viss grad av tilpassing i den ordinære opplæringen. Mange elever med funksjonsnedsettelse har behov for noe individuell tilpassing i den ordinære opplæringen, uten at de nødvendigvis trenger individuelt tilrettelagt opplæring (spesialundervisning).

Avslutningsvis støtter Unge funksjonshemmede Barneombudet, Likestillings- og diskrimineringsombudet, Utdanningsforbundet, Kommunesektorens organisasjon, Funksjonshemmedes fellesorganisasjon og Samarbeidsforumet for funksjonshemmedes organisasjoner. Vi oppfordrer departementet i sterkeste grad til å spesielt lytte til Utdanningsforbundet og deres innspill tilknyttet dette. De representerer fagpersonene som har ansvaret for undervisning i det daglige, og har god kunnskap og kjennskap til hvilke betegnelser og formuleringer som fungerer og ikke.

Unge funksjonshemmede mener at:

- Kapittelet om *tilpasset opplæring* bør være plassert innledningsvis i loven, eksempelvis i kapittel 3 eller kapittel 4.
- Betegnelsen *tilpasset opplæring* må beholdes i ny opplæringslov.

§ 11-1 Tilfredsstillende utbytte av opplæringa

Unge funksjonshemmede mener det er positivt at plikten til å følge med, melde fra og følge opp klargjøres og sammenfattes i en egen bestemmelse. Samtidig mener vi pliktene gjennomgående burde plasseres på skolen, og ikke i kommune og fylkeskommune, slik departementet foreslår. Skal pliktene fungere godt er det viktig at det tydeliggjøres hvem som har ansvar.

Unge funksjonshemmede mener at:

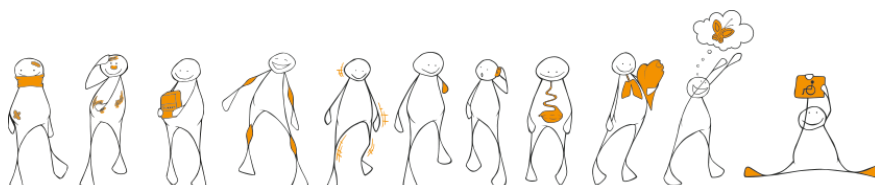
- Departementets forslag om at plikten til å følge med, melde fra og følge opp sammenfattes i en egen bestemmelse.
- Skolen bør gjennomgående være pliktsubjekt i paragrafen.

§ 11-2 Intensiv opplæring på 1.-4. trinn

Unge funksjonshemmede er svært skuffet over at departementet ikke foreslår at reglene for intensiv opplæring skal gjelde alle grunnskoletrinn, ikke kun elever på 1. til 4. trinn. Unge funksjonshemmede mener det er viktig at plikten til å gi intensiv opplæring må gjelde for alle elever, ikke kun de yngste. Utfordringer kan oppstå gjennom hele opplæringsløpet, også på ungdomsskolen. Det er derfor nødvendig at skolen er pliktig til å iverksette tiltak raskt også for de eldre elevene.

I kapittel 21.6.4 *Intensiv opplæring for elever i videregående opplæring* avsnitt fire står det at «Regjeringen har som mål at ni av ti skal fullføre videregående opplæring in 2030». For at målet skal nås vil det være behov for å sette inn riktige tiltak så tidlig i utdanningsløpet som mulig for å forebygge kunnskapshull og etterslep senere i utdanningen. Unge funksjonshemmede mener målet om antall personer som fullfører videregående opplæring i seg selv er et veldig godt argument for at intensiv opplæring må gjelde alle trinn. Elevens kompetanse og kunnskap fra øvre trinn på grunnskolen og hele ungdomsskolen er avgjørende for hvorvidt eleven klarer å fullføre videregående opplæring. Å iverksette intensiv opplæring først i videregående opplæring er for sent for de elevene som har behov for intensiv opplæring allerede på 8. trinn. Behovet for intensiv opplæring kan forekomme gjennom hele utdanningsløpet og må ikke begrenses til enkelte trinn.

Videre støtter vi opplæringslovutvalgets forslag om at intensiv opplæring skal gjelde all opplæring og ikke begrenses til lesing, skriving og regning.

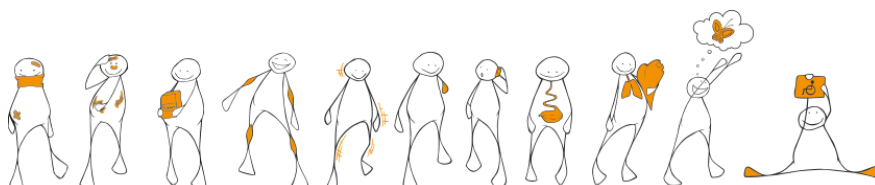

Unge funksjonshemmede er skeptisk til at intensiv opplæring skal knyttes opp mot elever som «står i fare for å bli hengande etter». For det første er formuleringen slik vi ser det stigmatiserende, og plasserer ansvaret over på den enkelte eleven. Vi ber derfor om at denne setningen formuleres til å fokusere på i hvilken grad man har forventet progresjon. For det andre gir formuleringen inntrykk av at den intensive opplæringen er midlertidig og kortvarig, og ikke dekker elever med behov for mer varige former for tilrettelegging. Mange elever har et varig behov for tilrettelegging som er mindre omfattende, og vil kunne få stort utbytte av enkle tilretteleggingstiltak innenfor den tilpassede opplæringen. Plikten for å gi intensiv opplæring bør også gjelde for disse elevene.

Departementet foreslår, i likhet med opplæringslovutvalget, at intensiv opplæring kan gis som eneundervisning dersom dette er best for eleven. I lovforslaget er elevens samtykke til eneundervisning ikke inkludert. Vi frykter denne åpningen vil kunne misbrukes og føre til at mange elever tas unødvendig ut av fellesundervisningen mot deres vilje. Unge funksjonshemmede mener inkludering og tilrettelegging i klassefelleskapet må være hovedregelen i skolen. Der eleven tas ut av undervisningen må det alltid være elevens egne ønsker som er førende. Det bør derfor være et krav til at eleven samtykker til eneundervisning.

Unge funksjonshemmede mener at:

- Opplæringslovutvalgets forslag om at reglene for intensiv opplæring skal gjelde alle trinn på grunnskolen, ikke kun 1. til 4. trinn, samt gjelde all opplæring bør beholdes.
- Opplæringslovutvalgets forslag om at intensiv opplæring skal gjelde all opplæring bør beholdes.
- Formuleringen i paragrafens første setning «elevar som står i fare for å bli hengande etter...» bør erstattes med «*elevar som ikkje har forventa progresjon...*».
- Plikten til å gi intensiv opplæring bør utvides til å også gjelde elever med varige behov for tilrettelegging som er mindre omfattende.
- § 11-2 andre setning bør endres til: «Dersom det er best for eleven, *og eleven samtykker til det*, kan den intensive opplæringa i ein kort periode givast som eineundervisning.»

§ 11-4 Personlig assistanse / § 11-5 Fysisk tilrettelegging og tekniske hjelpemidler

Unge funksjonshemmede er svært positive til at departementet foreslår å skille ut personlig assistanse og fysisk tilrettelegging som en selvstendig rettighet. I dag er det mange elever som kun har behov for personlig assistanse eller fysisk tilrettelegging i skolen for å kunne ta del i den ordinære undervisningen. Med dagens lovverk har disse elevene fått vedtak om spesialundervisning (individuelt tilrettelagt opplæring) og sakkyndig vurdering av PPT. Det har også vært utydelig i dagens lovverk at retten til personlig assistanse og fysisk tilrettelegging har vært en del av retten til spesialundervisning. Unge funksjonshemmede håper forslaget vil bidra til at flere elever får tilgang på rettighetene sine, samt at PPT sparer ressurser.

Vi er positive til at departementet har inkludert at *alle* elever med behov for tekniske hjelpemidler også har rett til nødvendig opplæring og bruk av disse. I opplæringslovutvalgets forslag var opplæring og bruk av tekniske hjelpemidler begrenset til blinde eller sterkt svaksynte. Unge funksjonshemmede mener at retten til opplæring og bruk av tekniske hjelpemidler må gjelde alle som har behov for dette. Elever med bevegelseshemninger og hørselshemninger har blant annet ofte behov for slik opplæring. Samtidig er vi skuffet over at retten til nødvendig opplæring i mobilitet er begrenset til blinde eller sterkt svaksynte. Dette fordi blant annet elever med bevegelseshemning ofte har behov for opplæring i mobilitet. Vi ser ingen grunn til at rettigheten til opplæring i mobilitet er begrenset til en type funksjonsnedsettelse.

Videre mener Unge funksjonshemmede at det bør stilles krav til at ansatte i skolen har kompetanse til bruk av ulike tekniske hjelpemidler. Slik situasjonen er i dag har mange skoler de nødvendige hjelpemidlene enkelte elever trenger, men kompetansen på å bruke hjelpemidlene er fraværende. Dette får svært negative konsekvenser for den enkelte elev med tilretteleggingsbehov og behov for tekniske hjelpemidler.

Unge funksjonshemmede mener at:

- Departementets forslag om å skille ut personlig assistanse og fysisk tilrettelegging som egne rettigheter bør beholdes.
- § 11-5 andre og tredje setning bør endres til «Elevar som har behov for det, har òg rett til nødvendig opplæring i bruk av slike tekniske hjelpemiddel, og nødvendig opplæring i mobilitet slik at dei kan komme seg til og frå skolen og ta seg fram på skolen og i heimemiljøet.»

- Det bør presiseres i lovteksten at kommunen og fylkeskommunen er ansvarlig for at ansatte ved skolen får opplæring i bruk av tekniske hjelpemidler.

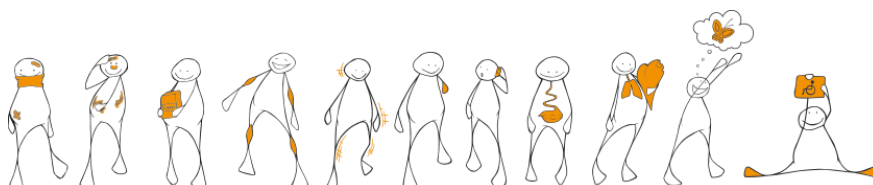
§ 11-6 Individuelt tilrettelagt opplæring

Unge funksjonshemmede støtter forslaget om å innføre begrepet *individuelt tilrettelagt opplæring* som en erstatning til spesialundervisning. Vi mener hovedutfordringen for å realisere et godt spesialpedagogisk tilbud er holdninger, og *individuelt tilrettelagt opplæring* er derfor et mer treffende begrep. Samtidig vil vi understreke at å gjøre om begreper i lovverket ikke løser de største utfordringene med dagens spesialundervisning: manglende kompetanse, lave forventninger, utilstrekkelige ressurser, og ekskludering fra klassefellesskapet.

Unge funksjonshemmede mener paragrafen burde vært tydeligere på at individuelt tilrettelagt opplæring skal være inkluderende. Formuleringen «individuelt tilrettelagt» uten videre presisering kan misforstås som at undervisningen skal foregå som eneundervisning eller utenfor fellesskapet. En av hovedutfordringene med dagens spesialundervisning er at mange elever tas ut av den ordinære undervisningen, selv når tilrettelegging i klasserommet er mulig. Dette får ofte negative konsekvenser for den enkeltes sosiale deltakelse i klassen og opplevelse av mestring. Samtidig er det en myte at spesialundervisning er det samme som undervisning utenfor klassen, og nødvendigvis er ekskluderende. God spesialundervisning virker, og er inkluderende. En forutsetning for inkludering er at en større del av spesialundervisningen skjer i klasserommet. Loven bør derfor være tydelig på at individuelt tilrettelagt opplæring hovedsakelig skal gis i klassefellesskapet. Elevens egne ønsker må veie tungt.

Unge funksjonshemmede mener at:

- Departementets forslag om å erstatte *spesialundervisning* med *individuelt tilrettelagt opplæring* bør beholdes
- Følgende setning bør inkluderes i paragrafen: «Individuelt tilrettelagt opplæring skal som hovedregel bli gitt i klassefellesskapet. Eleven sine egne ønsker og behov skal vege tungt i organiseringa av den individuelt tilrettelagde opplæringa.»

§ 11-7 Vedtak om individuelt tilrettelagd opplæring og krav om sakkyndig vurdering

Unge funksjonshemmede er glad for at departementet foreslår å fortsatt stille krav til sakkyndig vurdering før vedtak om individuelt tilrettelagt opplæring fattes. Gode sakkyndige vurderinger er grunnlaget for en inkluderende individuelt tilrettelagt opplæring som treffer den enkeltes behov. Videre støtter vi departementets forslag om at dersom eleven trenger personlig assistanse og/eller fysisk tilrettelegging i tillegg til individuelt tilrettelagt opplæring skal den sakkyndige vurderingen gi en helhetlig vurdering av hvilken tilrettelegging eleven trenger.

Unge funksjonshemmede mener at:

- Departementets forslag om å fortsatt stille krav til sakkyndig vurdering før vedtak om individuelt tilrettelagt opplæring fattes bør beholdes.
- Departementets forslag om helhetlig vurdering fra sakkyndig dersom eleven har behov for personlig assistent og/eller fysisk tilrettelegging i tillegg til individuelt tilrettelagt opplæring bør beholdes.

§ 11-8 Kva den sakkyndige vurderinga skal innehalde

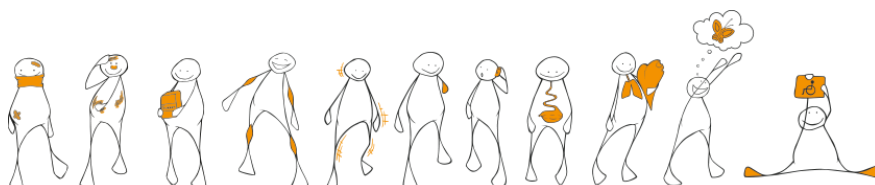
Unge funksjonshemmede er svært fornøyd med at departementet har foreslått å inkludere vårt tidligere innspill om at det i paragrafen om innhold i sakkyndig vurdering også må presiseres hvilken kompetanse de som skal gjennomføre den individuelt tilrettelagte opplæringen skal ha.

Unge funksjonshemmede mener at:

- Departementets forslag om å legge til § 11-8 e) bør beholdes.

§ 11-9 Kompetansekrav for den som skal gi individuelt tilrettelagd opplæring

Unge funksjonshemmede er fornøyd med grepene departementet foreslår for å sikre at individuelt tilrettelagt opplæring gis av kvalifisert personale. Det er særlig positivt at det kun er lærere som skal kunne gi individuelt tilrettelagt opplæring, og at muligheten til å bruke assistenter i opplæringen strammes inn. I dag er det alt for mange elever som mottar individuelt tilrettelagt opplæring fra ufaglærte assistenter med lav kompetanse. Konsekvensen er at disse elevene ofte møter lave forventinger, får dårligere faglig utbytte, og ikke får den tilretteleggingen de trenger. Det er derfor viktig at det stilles strengere kompetansekrav.

Videre støtter Unge funksjonshemmede departementets forslag om å tydeliggjøre at det ved unntak fra kompetansekravene kun kan gjøres for personer med universitets- eller høyskoleutdanning som gjør de særlig egnet til å ivareta elevens behov. I mange tilfeller er for eksempel en spesialpedagog mer egnet til å gjennomføre individuelt tilrettelagt opplæring enn en lærer. Det er bra at departementet understreker at det unntak kun kan gjøres dersom det vil gi eleven bedre opplæring, slik at unntaksbestemmelsen ikke kan misbrukes til å ta i bruk ufaglærte assistenter.

Unge funksjonshemmede mener at:

- Departementets forslag tilhørende § 11-9 bør beholdes.

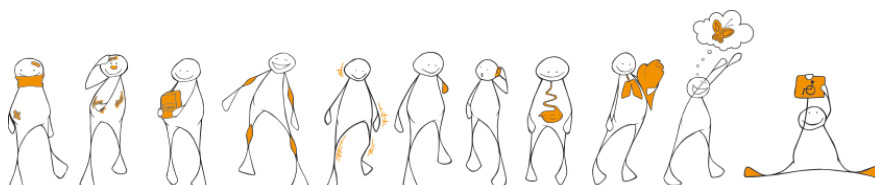
§ 11-13 Pedagogisk-psykologisk teneste

Unge funksjonshemmede er glad for å se at departementet foreslår å videreføre kravet om at hver kommune og fylkeskommune skal ha en PP-tjeneste. En uavhengig PP-tjeneste som utarbeider sakkyndige vurderinger er en av de viktigste rettsikkerhetsgarantiene i skolen for elever med funksjonsnedsettelse og kronisk sykdom.

Videre er vi spesielt fornøyd med departementets forslag om å fjerne henvisningen til «elever med særlige behov» i loven, og presisere at PP-tjenesten skal rette seg mot alle elever som kan ha ulike behov for tilrettelegging av opplæringen.

Endringsforslaget kan bidra til at flere elever får nødvendig tilrettelegging i den opplæringen, og at de elevene som trenger individuelt tilrettelagt opplæring får raskere og bedre hjelp. Samtidig ønsker vi å bemerke at elever med funksjonsnedsettelse og kronisk sykdom er en svært mangfoldig gruppe med ulike behov. Det er derfor viktig at ansatte i PP-tjenesten har diagnose-spesifikk kompetanse når de utarbeider sakkyndige vurderinger. Dette er ofte ikke tilfelle i dag. Unge funksjonshemmede mener det bør tydeliggjøres i lovverket at den som utarbeider en sakkyndig vurdering må ha kompetanse på elevens vansker. Dersom den ansatte ikke har nødvendig kompetanse må den innhentes fra andre fagmiljøer, eksempelvis Statped.

Unge funksjonshemmede er dessverre skuffet over departementets forslag om å fjerne kravet om sakkyndig vurdering fra PP-tjenesten før kommunen og fylkeskommunen fatter vedtak om fysisk tilrettelegging, personlig assistanse, opplæring i og på norsk tegnspråk, opplæring i punktskrift, tekniske hjelpemidler og

mobilitet. Vi har forståelse for departementets argument med at dette vil føre til raskere saksgang, og at dette vil være positivt for eleven. Samtidig ønsker vi å bemerke at det i mange tilfeller er nødvendig med sakkyndig vurdering fra PP-tjenesten, da dette gir et rom for å innhente kunnskap. For at opplæringen skal fungere godt for elever med funksjonsnedsettelse og kronisk sykdom er det nødvendig at eleven har skolepersonell rundt seg som har kunnskap om elevens spesifikke vansker og tilretteleggingsbehov. Mange skoler har ikke dette i dag, og med få elever med ulike spesifikke behov, slik som opplæring i punktskrift, vet heller ikke skolene nødvendigvis hvor de skal innhente kunnskap for å sikre elevens beste. Krav om sakkyndig vurdering fra PP-tjenesten er derfor nødvendig, og med departementets forslag tilhørende § 11-8 og § 11-9 kan det også komme krav om kompetanse for undervisningspersonell, samt råd og veiledning om hvordan kompetansen kan oppnås eller fra hvilke instanser den kan innhentes. Tross lengre saksbehandlingstid vil dette være elevens sikkerhetsnett for å få den tilretteleggingen vedkommende trenger, samt nødvendig kompetanse blant skolepersonellet for å oppfylle dette. Vi viser ellers til Hørselshemmedes Landsforbund sitt høringssvar.

Unge funksjonshemmede mener at:

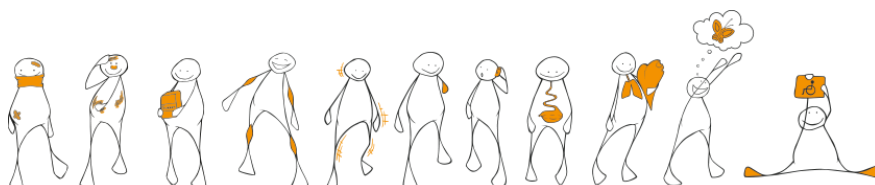
- Departementets forslag om at kommunen og fylkeskommunen skal ha en PP-tjeneste bør beholdes
- Departementets forslag om å fjerne henvisningen om «elever med særlige behov» og endre § 11-13 andre setning til å gjelde elever som har ulike behov for tilrettelegging av opplæringen bør beholdes
- Følgende setning bør legges til under § 11-13 tredje avsnitt: «Den som utarbeider sakkundig vurdering må ha kompetanse på elevens vansker, og innhente denne fra andre fagmiljøer ved behov.»
- Departementets forslag om å fjerne sakkyndig vurdering fra PP-tjenesten før vedtak om fysisk tilrettelegging, personlig assistanse, opplæring i og på norsk tegnspråk, opplæring i punktskrift, tekniske hjelpemidler og mobilitet fattes bør ikke beholdes.

Kapittel 15 – Opplæringsspråk, læremiddel og skolebibliotek

§ 15-1 Opplæringsspråk og talemål

Unge funksjonshemmede er svært glad for at departementet foreslår å innføre norsk tegnspråk som ett av de tre språkene opplæringen i Norge skal være på. Unge

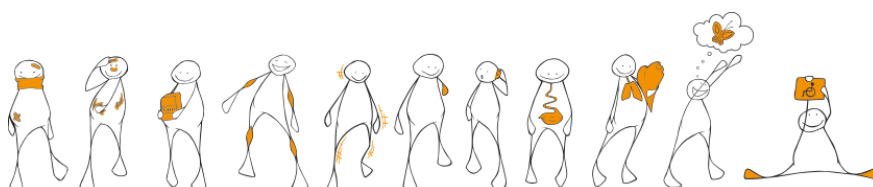
13

funksjonshemmede støtter departementets forslag om presisering tilhørende § 15-1
Opplæringsspråk og talemål, første avsnitt.

Unge funksjonshemmede mener at:

- Departementets forslag om å inkludere norsk tegnspråk som ett av de tre språkene i opplæringen i Norge skal være på bøl beholdes

3. Kommentarer til forslag som omhandler grunnskolen, primært 8.-10. trinn

Kapittel 2 – Rett og plikt i grunnskolen

§ 2-6 Kva grunnskole eleven skal gå på

Unge funksjonshemmede er positive til departementets forslag om å lovfeste retten til å gå på en skole i nærmiljøet. Mange elever med funksjonsnedsettelse og kronisk sykdom får ikke gå på en skole i nærmiljøet. Dette går særlig utover elevens sosiale miljø, spesielt utenfor skoletiden. Det blir ekstra utfordrende å etablere vennskap i hjemmemiljøet, noe som har negativ innvirkning på elevens sosialisering og deltakelse på sosiale arenaer i nærmiljøet. Samtidig er det viktig å bemerke at Unge funksjonshemmede i 2020 gjennomførte en undersøkelse om universell utforming blant landets skoler. Av undersøkelsen kom det frem at kun 35% av skolene anser at de er universelt utformet, og at kun 17% av skolene har en tiltaksplan, strategi eller retningslinje for å bedre tilgjengeligheten for personer med funksjonsnedsettelse på skolen sin. Undersøkelsen dekket både universell utforming av det fysiske skolemiljøet og av læringsmiljøet på skolen, samt skoleledelsens holdninger til dette arbeidet. I tillegg til å gjennomføre undersøkelsen blant skolene ble det også gjennomført en undersøkelse blant FAU-representanter. FAU-undersøkelsen og skole-undersøkelsen ble sammenliknet, og det kom frem at skolen gir et mer positivt bilde av situasjonen på skolene, med tanke på universell utforming, enn det FAU-representantene gjør. Mangel på universell utforming gjør det umulig for mange elever med funksjonsnedsettelse og kronisk sykdom å gå på en skole i nærmiljøet. For å sikre like muligheter til å gå på en skole i nærmiljøet for alle elever vil det være nødvendig å stille større krav til universell utforming av skolen.

Unge funksjonshemmede mener at:

- Departementets forslag om å lovfeste retten til å gå på en skole i nærmiljøet bør beholdes

Kapittel 3 – Val av skriftspråk og særskilte språkrettar i grunnskoleopplæringa

§ 3-4 Opplæring i og på norsk teiknspråk i grunnskolen

Unge funksjonshemmede støtter departementets forslag om at elever i grunnskolen har rett til opplæring i og på norsk tegnspråk, samt at elever på 8. til 10. trinn selv kan velge om de skal ha opplæring på tegnspråk eller ikke. Samtidig stiller vi oss,

15

sammen med Norges Døveforbund, kritiske til departementets forslag om endringer i vilkår. Unge funksjonshemmede mener at dagens vilkår der elever med tegnspråk som førstespråk, eller som etter sakkyndig vurdering har behov for slik opplæring, har rett til grunnskoleopplæring i og på tegnspråk bør beholdes. Dette fordi det i lovforslaget fra departementet vil legges begrensninger på at barn og søsken av tegnspråkbrukere ikke vil få denne retten. I høringsnotatet står det at spørsmålet om elever som har tegnspråkbrukere i nære relasjoner, bør få rett til opplæring i norsk tegnspråk, er noe departementet og interesseorganisasjoner har vært opptatt av i lang tid. Videre er det varslet en bred gjennomgang av tegnspråkfeltet gjennom et offentlig utvalg. Basert på dette mener Unge funksjonshemmede det er uheldig å endre dagens vilkår før det er gjort en grunnleggende gjennomgang av feltet.

Unge funksjonshemmede mener at:

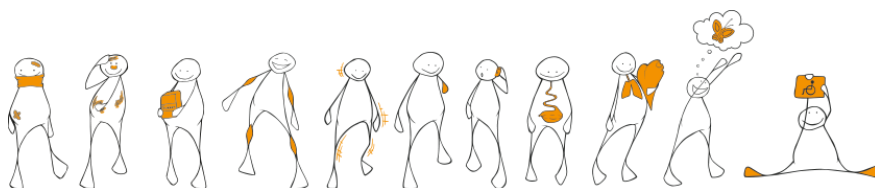
- Departementets forslag om at elever i grunnskolen har rett til opplæring i og på norsk tegnspråk bør beholdes
- Dagens vilkår for retten til opplæring i og på norsk tegnspråk, «elever som har tegnspråk som førstespråk, eller som etter sakkyndig vurdering har behov for slik opplæring», bør beholdes.
- Departementets forslag om at elever på 8. til 10. trinn selv kan velge hvilket språk de skal ha opplæring på bør beholdes

§ 3-5 Opplæring i punktskrift i grunnskolen

Unge funksjonshemmede er glad for at departementet forslår å videreføre retten til at elever i grunnskolen som er blinde eller sterkt svaksynte har rett til nødvendig opplæring i punktskrift.

Unge funksjonshemmede mener at:

- Departementets forslag om å videreføre retten til opplæring i punktskrift i grunnskolen bør beholdes

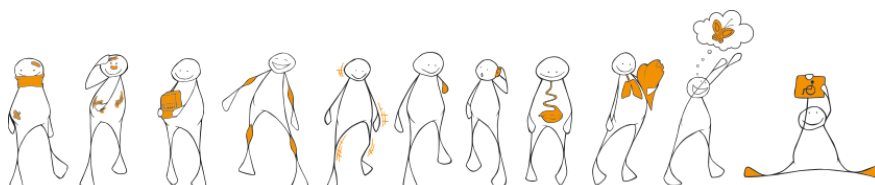
Kapittel 24 – Samarbeid, samordning, opplysningsplikt og anna

§ 24-1 Samarbeid og samordning

Unge funksjonshemmede er skuffet over at departementet ikke har stilt seg bak opplæringslovutvalgets forslag om at det utarbeides en ny lov eller forskrift for samarbeid basert på skissen fra de fem direktoratene i 0-24 samarbeidet. Barn og unge med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer har ofte langvarige behov for tjenester fra ulike sektorer. Dagens praksis er at de ulike sektorene i liten grad snakker sammen. Sammen med sine foreldre ender ungdom med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer opp med å bruke svært mye tid og ressurser på å selv koordinere offentlige tjenester. Unge funksjonshemmede er enige med opplæringslovutvalget at det er behov for å tenke helt nytt når det kommer til tverrfaglig samarbeid. Det holder ikke å justere på eksisterende lovverk. Vi mener derfor det må på plass en egen lov om tverrfaglig samarbeid.

Unge funksjonshemmede mener at:

- Opplæringslovutvalgets forslag om å utarbeide en egen lov eller forskrift om samarbeid basert på skissen fra de fem direktoratene i 0-24 samarbeidet bør beholdes.

4. Kommentarer til forslag som omhandler videregående opplæring

Kapittel 5 – Rett til videregående opplæring

§ 5-1 Rett til videregående opplæring

Unge funksjonshemmede er svært fornøyd med departementets forslag om å utvide retten til videregående opplæring frem til studiekompetanse eller yrkeskompetanse er oppnådd. Ungdom med funksjonsnedsettelser og kronisk sykdom kan, av ulike grunner, ha utfordringer med å gjennomføre videregående opplæring innenfor de rammene som tidligere lå til grunne. Departementets forslag vil gjøre det lettere for denne gruppen å fullføre videregående opplæring, uavhengig av alder, slik at de videre kan søke høyere utdanning eller få yrkeskompetanse og derav arbeid.

Unge funksjonshemmede mener at:

- Departementets forslag om å utvide retten til videregående opplæring som foreslått i § 5-1 andre avsnitt bør beholdes

Kapittel 6 – Val av skriftspråk og særskilde språkrettar i den videregående opplæringa

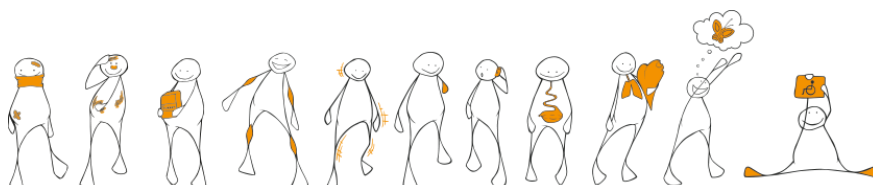
§ 6-3 Opplæring i og på norsk teiknspråk i den videregående opplæringa

Unge funksjonshemmede støtter departementets forslag om at elever i den videregående opplæringen har rett til opplæring i og på norsk tegnspråk. Samtidig stiller vi oss, sammen med Norges Døveforbund, kritiske til departementets forslag om endringer i vilkår. Unge funksjonshemmede mener at dagens vilkår der elever med tegnspråk som førstespråk, eller som etter sakkyndig vurdering har behov for slik opplæring, har rett til opplæring i og på tegnspråk bør beholdes.

Videre støtter vi forslaget om at elever som går i ordinære videregående skoler, og som benytter tolk, kan velge å få opplæring i faget norsk tegnspråk med utvidet timeantall.

Unge funksjonshemmede mener at:

- Departementets forslag om at elever i videregående opplæring har rett til opplæring i og på norsk tegnspråk bør beholdes

- Dagens vilkår for retten til opplæring i og på norsk tegnspråk, «elever som har tegnspråk som førstespråk, eller som etter sakkyndig vurdering har behov for slik opplæring», bør beholdes.
- Departementets forslag om at elever som går i ordinære videregående skoler kan velge å få opplæring i norsk tegnspråk bør beholdes

§ 6-4 Opplæring i punktskrift i den vidaregåande opplæringa

Unge funksjonshemmede er glad for at departementet forslår å videreføre retten til at elever i den videregående opplæringen som er blinde eller sterkt svaksynte har rett til nødvendig opplæring i punktskrift.

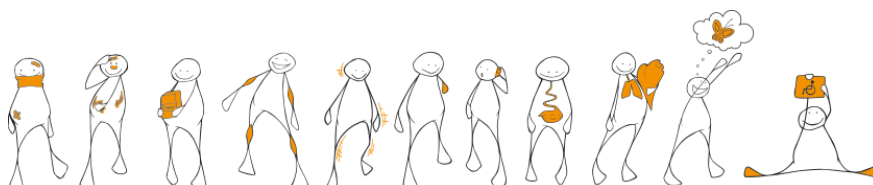
Unge funksjonshemmede mener at:

- Departementets forslag om å videreføre retten til opplæring i punktskrift i videregående opplæring bør beholdes

Kapittel 9 – Skyss, bustad, oppfølgingsteneste og overgang frå grunnskole til vidaregåande opplæring

§ 9-5 Overgangen frå grunnskolen til den vidaregåande opplæringa

Unge funksjonshemmede er svært fornøyd med at departementet foreslår å lov feste at elevene skal få en trygg og god overgang fra grunnskolen til den videregående opplæringen. Videre er vi fornøyd med at det presiseres at kommunen skal samarbeide med fylkeskommunen om overgangen. Overgangen mellom ungdomsskole og videregående opplæring er spesielt sårbar for elever med tilretteleggingsbehov. I dag overføres ansvaret for opplæringen fra kommunen til fylkeskommunen, og på grunn av manglende samarbeid går mye viktig informasjon ofte tapt i overgangen. Unge funksjonshemmede er derfor svært glad for at det nå lovfestes at fylkeskommunen skal sørge for en trygg og god overgang for elevene, samt at kommunen skal samarbeide med fylkeskommunen. Samtidig mener vi at det i lovforslaget burde vært presisert at både fylkeskommunen og kommunen har en plikt til å sørge for god overgang mellom grunnskole og videregående opplæring. Dette for å unngå at det blir forskjellig praksis ved landets skoler, samt at loven følges av kommune og fylkeskommune.

Unge funksjonshemmede mener at:

- Departementets forslag om å lovfeste at fylkeskommunen og kommunen skal sørge for at eleven får en trygg og god overgang fra grunnskolen til den videregående opplæringen bør beholdes, men med en presisering om at kommunen og fylkeskommunen er *pliktet* til å samarbeide

Kapittel 11 – Arbeidet for å sikre at elevane har tilfredsstillende utbytte av opplæringa

§ 11-3 Intensiv opplæring i den videregående opplæringa

Unge funksjonshemmede er svært positive til at departementet foreslår å lovfeste plikten om intensiv opplæring i videregående opplæring. Utfordringer kan oppstå gjennom hele opplæringsløpet og det er derfor nødvendig at plikten også gjelder den videregående opplæringen.

Unge funksjonshemmede mener at:

- Departementets forslag om å lovfeste plikten til intensiv opplæring i videregående opplæring bør beholdes.

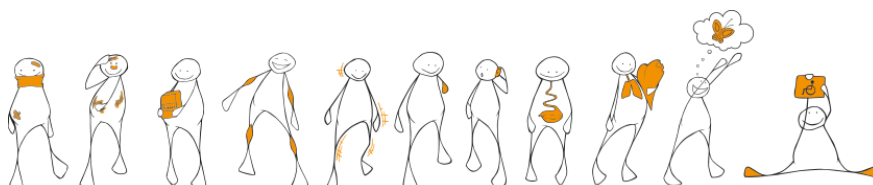
Kapittel 16 - Rådgiving

§ 16-1 Rådgiving om utdannings- og yrkesval / § 16-2 Rådgiving om sosiale og personlege forhold

Unge funksjonshemmede er fornøyde med at departementet forslår å beholde den individuelle retten til rådgiving. Rådgivningstjenesten er svært viktig når det kommer til å skape mestring, hindre frafall, og sikre gode overganger. Dette gjelder særlig for elever med funksjonsnedsettelse og kronisk sykdom, som ofte er avhengig av tettere og individuell oppfølging i overgangen mellom utdanningsnivå og mellom utdanning og arbeid.

Videre mener vi at rådgivningstjenesten bør styrkes. Dette innebærer blant annet at kompetansen om tilrettelegging og rådgiving til elever med funksjonsnedsettelse og kronisk sykdom må økes. Dette mangler i stor grad i dag, og mange elever med funksjonsnedsettelse og kronisk sykdom får ikke riktig og kompetent rådgiving. Ungdom med funksjonsnedsettelse og kronisk sykdom får jevnlig rådgiving om å søke uføretrygd fra NAV eller søke fritak fra fag fordi «de ikke skal ta høyere

20

utdanning». Dette er svært uheldig. Ungdom med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer må få rådgivning om hvordan deres ønsker for utdanning og arbeid kan tilrettelegges slik at de kan bli en aktiv arbeidstaker og samfunnsborger. Feilaktig rådgivning i videregående opplæring bidrar ikke til økt sysselsetting, men til økt ufrivillig arbeidsledighet. For å sikre dette er det behov for økt kompetanse blant rådgivere om funksjonsnedsettelse, yrkesvalg og tilretteleggingsmuligheter. Det er essensielt at landets rådgivere har god kunnskap om mangfoldet av muligheter innen høyere utdanning. Unge funksjonshemmede mener derfor det i lovteksten eller i forskrift må stilles ytterligere krav til rådgiveres kompetanse på mulighetene som finnes for elever med ulike typer funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer. Unge funksjonshemmede er derfor også kritiske til at departementet foreslår å fjerne hjemmelen til å gi forskrift om rådgivning, og mener denne bør videreføres.

Unge funksjonshemmede er positiv til at også lærlinger skal ha tilgang til rådgivning.

Unge funksjonshemmede mener at tilgangen på rådgivningstjenesten må være reell. Det bør ikke være nok å ha tilgang til en rådgiver en gang i uken. Vi er derfor skuffet over at departementet ikke stiller seg bak opplæringslovutvalgets forslag å lovfeste at elevene skal ha «god tilgang» til rådgivning i sosiale og personlige forhold. Videre mener vi en tilsvarende plikt også bør gjelde for rådgivning om utdannings- og yrkesvalg.

Unge funksjonshemmede mener at:

- Departementets forslag om å beholde retten til individuell rådgivning bør beholdes
- Opplæringslovutvalgets forslag om å videreføre hjemmelen til å gi forskrift om rådgivning bør beholdes
- Det i forskrift eller lovtekst må stilles ytterligere krav til rådgiveres kompetanse om tilrettelegging og rådgivning til elever med funksjonsnedsettelse og kronisk sykdom
- Departementets forslag om at lærlinger skal ha tilgang til rådgivning bør beholdes
- Opplæringslovutvalgets forslag om å lovfeste at elevene skal ha god tilgang på rådgivning om sosiale og personlige forhold bør beholdes. Dette bør også gjelde for rådgivning om utdannings- og yrkesvalg.

5. Kommentarer til forslag som omhandler forberedende opplæring og videregående opplæring for voksne

Kapittel 19 – Innholdet i og organiseringa av den førebuaende opplæringa og den vidaregåande opplæringa for vaksne

§ 19-5 Tilpassa og tilrettelagd opplæring for vaksne deltakarar

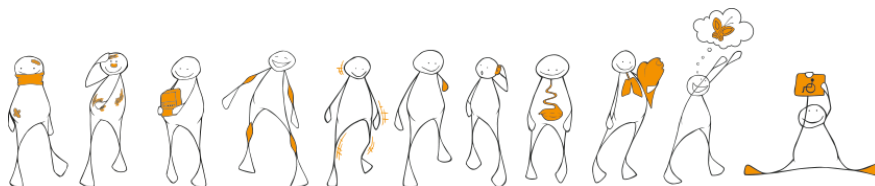
Unge funksjonshemmede er positive til departementets forslag om å innføre retten til individuelt tilrettelagt opplæring for videregående opplæring for voksne deltakere. Som nevnt under *Kapittel 11 § 11-6 Individuelt tilrettelagt opplæring* mener vi at det også i den videregående opplæringen for voksne bør være tydeligere formulert i paragrafen at individuelt tilrettelagt opplæring skal være inkluderende. En forutsetning for inkludering er at en større del av den individuelt tilrettelagte opplæringen skjer i klasserommet. Loven bør derfor være tydelig på at individuelt tilrettelagt opplæring hovedsakelig skal gis i klassefellesskapet. Elevens egne ønsker må veie tungt.

Unge funksjonshemmede mener at:

- Departementets forslag om å innføre retten til individuelt tilrettelagt opplæring for videregående opplæring for voksne bør beholdes.
- Det bør spesifiseres i paragrafen at «Individuelt tilrettelagd opplæring skal som hovedregel bli gitt i klassefellesskapet. Eleven sine egne ønsker og behov skal veie tungt i organiseringa av den individuelt tilrettelagde opplæringa.»

§ 19-9 Opplæring i og på norsk teiknspråk for vaksne deltakarar

Unge funksjonshemmede støtter departementets forslag om at elever i den videregående opplæringen for voksne har rett til opplæring i og på norsk tegnspråk. Samtidig stiller vi oss, sammen med Norges Døveforbund, kritiske til departementets forslag om endringer i vilkår. Unge funksjonshemmede mener at dagens vilkår der elever med tegnspråk som førstespråk, eller som etter sakkyndig vurdering har behov for slik opplæring, har rett til opplæring i og på tegnspråk bør beholdes.

Unge funksjonshemmede mener at:

- Departementets forslag om at elever i videregående opplæring for voksne har rett til opplæring i og på norsk tegnspråk bør beholdes
- Dagens vilkår for retten til opplæring i og på norsk tegnspråk, «elever som har tegnspråk som førstespråk, eller som etter sakkyndig vurdering har behov for slik opplæring», bør beholdes.

§ 19-10 Opplæring i punktskrift for voksne deltakere

Unge funksjonshemmede er glad for at departementet forslår å innføre retten til at elever i den videregående opplæringen for voksne har rett til nødvendig opplæring i punktskrift.

Unge funksjonshemmede mener at:

- Departementets forslag om å innføre retten til opplæring i punktskrift i videregående opplæring for voksne bør beholdes

Avslutning

Unge funksjonshemmede ønsker departementet lykke til med endelig ferdigstilling av ny opplæringslov. Ta gjerne kontakt om det skulle være spørsmål rundt vårt høringssvar. Vi bistår gjerne ved behov.

Med vennlig hilsen

Ingvild Østli
Generalsekretær
Unge funksjonshemmede

Line Skåtøy
Styreleder
Unge funksjonshemmede

